

Мазайкіна І. О.

Особистісно-орієнтований підхід до навчання у ВНЗ як запорука імплементатції Закону «Про вищу освіту»

Сучасне суспільство, в якому знання стали капіталом, а особистісні якості – основним чинником успішної життєдіяльності, ставить нові завдання перед системою освіти. Тому нині спостерігаємо процеси модернізації освіти, перехід від когнітивно-орієнтованої до особистісно-орієнтованої освітньої парадигми, заснованої на етиці взаєморозуміння, взаємоповаги, творчого співробітництва.

Модернізація української освіти передбачає новий погляд на стратегічні цілі навчання, яке має бути спрямоване на становлення особистості й створення умов для успішної адаптації молодого покоління до соціокультурних реалій сучасного суспільства.

У Законі про вищу освіту в статті 1 «Основні терміни та їх визначення» першим подано визначення поняття автономії вищого навчального закладу (ВНЗ), яка трактується як самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом. Там само визначено й академічну свободу як самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості [1].

Ключовими в поданих дефініціях вважаємо слова «на принципах свободи слова і творчості». Це означає, що основою автономії ВНЗ є забезпечення умов для дотримання свободи слова й сприяння творчій діяльності учасників навчально-виховного процесу. Дотримання цих принципів можна забезпечити,

на нашу думку, шляхом запровадження у ВНЗ особистісно-орієнтованого підходу в організації навчання.

Основою особистісно-орієнтованого підходу в освіті є фундаментальні ідеї гуманізації, індивідуалізації, диференціації навчання, що перекликаються з ідеями особистісного розвитку (І. Бех, С. Максименко, О. Пехота, С. Подмазін, В. Рибалка та ін.).

Особистісно-орієнтований підхід впливає на всі компоненти системи освіти: освітні та виховні цілі навчання; зміст освіти; технології, методи й прийоми навчання. Тому рівень зацікавленості теоретико-методологічними засадами особистісно-орієнтованого навчання постійно зростає. Фундаментальні дослідження в цьому напрямі здійснюють українські філософи (Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кудін), психологи (І. Бех, Г. Бал, В. Рибалка, В. Семиченко), педагоги (О. Пехота, С. Сисоєва). Зарубіжні науковці також акцентують увагу на необхідності запровадження принципів особистісно-орієнтованого навчання (Д. Мілікен, Ч. Купісевич, А. Харгрівз та ін.).

Особистісно-орієнтоване навчання – це природня система розвитку неповторної особистості з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента. В процесі особистісно-зорієнтованого навчання в учнів формується самостійність, ініціативність, відповідальність, критичне мислення та інші особистісні якості. В умовах ОЗН студент перестає бути об'єктом навчання, навпаки – створюються можливості для його самопізнання, самоосвіти, самовиховання, саморозвитку. Кожний студент намагається проявити свою індивідуальність, особливості характеру.

Нам найбільше імпонує висновок, зроблений С. Подмазіним, що основною метою особистісно-орієнтованої освіти є навіть не виховання, а підтримка людини, розвиток у ній механізмів самореалізації, саморозвитку, адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання, що є необхідним для становлення самобутнього особистісного образу й діалогічного, безпечного способу взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією [3, с.142].

Серед особистісних якостей викладача вищої школи, які найбільше впливають на ефективність організації особистісно-орієнтованого навчання, визначаємо такі: ціннісне ставлення до особистості студента, його розумового й духовного розвитку; толерантність, щирість і відкритість у стосунках; емпатія тощо. Необхідним для педагога є знання та прийняття принципів гуманізму; володіння інноваційними педагогічними технологіями; вміння створювати й постійно збагачувати культурно-інформаційне й предметно-розвивальне освітнє середовище та ін.

Зазначимо, що особистісно-орієнтованого навчання – це двосторонній процес, оскільки він передбачає також розвиток професійних, фахових і особистісних якостей викладача, формування його готовності до інноваційної педагогічної діяльності, в основі якої – використання особистісно-орієнтованих технологій навчання.

Для особистісно-орієнтованих технологій навчання характерні варіативність методик, що активізують розумову діяльність студентів; чіткість дидактичної мети у формі рольової перспективи; структурування навчальної інформації у вигляді імітаційно-ігрової та проблемно-ситуаційної моделі; поєднання різноманітних видів навчання (проблемного, програмованого, ігрового, діалогічного, модульного та ін.); використання активних форм і методів навчання; залучення студентів до активної діяльності через програвання навчальних ролей і пошук виходу із проблемних ситуацій; опора на творчий потенціал та індивідуальні можливості і здібності студентів; педагогічна взаємодія, співпраця і співтворчість у системі стосунків «викладач – студент»; свобода вибору ролей, завдань-ситуацій і забезпечення кожному студентові успіху в навчальному процесі [2].

Особистісно-орієнтовані технології навчання сприяють розвитку навичок комунікації, розв'язання проблем, відпрацювання різних варіантів поведінки в проблемних ситуаціях; вихованню розуміння, співчуття до інших людей. Використовуючи особистісно-орієнтовані технології навчання, ми розвиваємо й активізуємо у студентів їхні творчі можливості, критичне мислення, здатність

мобілізувати свій інтелектуальний емоційний потенціал; спонукаємо їх до імпровізації, до використання незапланованих способів професійної комунікації; створюємо умови для інтелектуально-творчого самовираження студента; формуємо майстерність виявлення професійних умінь; навчаємо культури спілкування; будуємо гуманні стосунки з ними; створюємо умови для вираження потенційних можливостей кожного.

Завдяки застосуванню особистісно-орієнтованих інноваційних технологій, акценти в навчально-виховному процесі переносяться із запам'ятовування на розвивальне навчання; із статистичної моделі знань на динамічну структуру розумових дій; від орієнтації на середнього студента до диференційованих і індивідуалізованих навчальних програм; від зовнішньої мотивації навчання до внутрішньої моральної регуляції. Тому проблема особистісно-орієнтованого підходу в навчанні є наразі однією з основних проблем у системі вищої освіти. Все більше уваги науковці й практики приділяють створенню на заняттях такого навчального середовища, в якому відбувається соціалізація та розвиток студента й створюються умови для творчості та самоактуалізації особистості.

Це означає, що особистісно-орієнтований підхід до навчання у ВНЗ дозволяє молодій людині одержати справді якісну вищу освіту, яка визначена в Законі «Про вищу освіту» як сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі [1].

Література

1. Закон «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. – №37-38. – С.2004.
2. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посіб. / О. М. Пехота, В. Д. Будак, А. М. Старева та ін. За ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. К., 2003. – 268 с.
3. Подмазин С. И. Личностно-ориентированное образование : Социально-философское исследование / С. И. Подмазин. – Запорожье : Просвіта, 2000. – 250 с.